

Пінчукова І.О.

студентка;

Школьна О.В.

*доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ЖАНРУ «НАТЮРМОРТ» В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

В образотворчому мистецтві розрізняють такі жанри як пейзаж, портрет, анімалістичний, інтер'єр, тематична картина та натюрморт. Саме натюрморт є одним з найцікавіших жанрів в мистецтві який розкриває нам красу навколишніх речей.

Натюрморт – жанр образотворчого мистецтва, який присвячений зображенню квітів, посуду, їжі, напоїв та інших речей, котрі, як правило розташовуються на столі, у реальному побутовому середовищі і композиційно організовані в єдину групу. Натюрморт може виступати як один з жанрів станкового живопису, як самостійний твір мистецтва. Але часто він є складовою частиною композиції жанрової картини. Успішне виконання натюрморту значною мірою залежить від авторського задуму, ідеї, вдалої комбінації розташованих предметів та підбору кольору [4, с. 15].

Натюрморт як жанр живопису виник в Європі на межі XVI–XVII століть, але його передісторія розпочалася значно раніше. Поряд з побутовим жанром, натюрморт довгий час вважався другорядним видом живопису, в якому неможливо визначити у високі суспільні ідеї, цивільні чесноти. Однак великі майстри довели, що речі можуть характеризувати та соціальне становище і спосіб життя їх власника, породжуючи, таким чином, різні асоціації та соціальні аналогії. Перші натюрморти помітили на фресках Давньої Греції та Давнього Риму (збірка музею Каподімонте, Неаполь). Збереглися й натюрморти у мозаїках, хоча їх створення ще тоді було пов'язане з певними труднощами – (смальта, скляні камінці, якими викладали мозаїки, дорого коштували завжди).

У сюжетних сценах на грецьких вазах і розписах зображені окремі предмети, й лише інколи вони становлять композицію і стають натюрмортом [2, с. 28].

Найбільш поширеним є натюрморт із зображенням предметів домашнього ужитку. Цей тип натюрморту, тісно пов'язаний з розвитком побутового жанру, інтер'єру, пейзажу, яскраво розквіт у західноєвропейському мистецтві XVII століття. Кожна національна художня школа по-своєму, самотньо вирішувала цю проблему [1, с. 32]. У натюрмортах що відносяться до початку XVII століття, предмети розставлені в строгому порядку, наче експонати в музейній вітрині. У подібних картинах деталі наділені символічним значенням: яблука нагадують про гріхопадіння Адама, а виноград – про спокутну жертву Христа. Раковина – оболонка, залишена колись живою в ній істотою, зів'ялі квіти – символ смерті. Метелик, що народилася з кокона, означає воскресіння [1, с. 35].

У сучасному світі, де суспільна практика глобалізує інтегральні процеси, де широко розповсюджені інформаційні технології, культура і мистецтво залишаються чи не єдиною сферою, де зберігається національна ідентичність, етнічна самотність народу. Саме натюрморт постає виразником властивих українцям системних зв'язків з природою, езотеричних знань про свій край через побут людини, магію творення речі та особливого глибинного зв'язку з нею, специфіки інтелектуального буття, де викристалізувався менталітет [2, с. 41].

Сучасний український натюрморт, з одного боку, зберігає самотність традиції, з іншого – поєднує її з світовими художніми практиками, втілюючи у нових естетичних образах і формах розкутого експерименту.

Вплив народної культури на формування українського натюрморту виразно простежується як втілення цілісного осмислення художніх традицій, поєднаних із надбаннями народного мистецтва. З одного боку, з усією очевидністю в сучасному українському натюрморті постає дотримання академічності форми, натури, колориту, з іншого – експресивний, спонтанний, інтуїтивний живопис, що відсилає до народних традицій стилізації. Особливе сприйняття сакралізованої дійсності та міфопоетичне ставлення до повсякденних речей, побуту у поєднанні із фантастичними уявленнями, нав'язаними фольклорними мотивами та етнографічними артефактами, є наріжними елементами у формуванні національного художнього мислення. При цьому традиційний український натюрморт далекий від етнографізму – це творче переосмислення сутності та характеру народного мистецтва і народного типуажу, що знайшло своє продовження в сучасних полотнах жанру [4, с. 42].

Приклади трансформації художнього сприйняття постають у сучасних митців через характерне дистанціювання від предмета сприйняття, холодне колористичне бачення, що пов'язане із давніми народними поетичними мотивами, де самодостатності набувають засоби вираження, зокрема колір, світлотінь, що набувають образного звучання.

Сучасні майстри жанру власною творчістю доводять, що національне не обмежується лише зображенням речей-символів України (вишивкою, калиною та квітковими композиціями). Етнічна самобутність об'єктивно присутня і за відсутності традиційної атрибутики в українському культурному просторі. Національні стилістичні особливості постають на основі переосмислення означених об'єктивних та суб'єктивних чинників, поєднаних зі спонтанними праісторичними виявами. Збереження національної ідентичності має загальнокультурний статус як забезпечення зв'язку поколінь, а отже, здатності протистояти тотальному споживацтву і змінню міжособистісних стосунків. [3, с. 50].

Отже, український натюрморт – це динамічна структура, що включає в себе глибинні пласти праісторичної пам'яті, символічно розкритої у різних формах та образах, що несуть у собі інформацію від початку історії людства, етнічного та національного самоусвідомлення, закарбованого у специфічній знаковій формі. Сучасний український натюрморт постає символічною репрезентацією історії українства, об'єктивованої у звичаях, традиціях та певних типах поведінки, спілкування тощо, зокрема у національних особливостях культурної системи «людина – річ» як сфери вираження ментальної специфіки культуротворення. Сьогодні традиції продовжують жити розвиток жанру, але у багатьох сучасних митців опора на традицію поєднується із новітньою художньою стилістикою та виражальною мовою, яка поступово виходить на домінуючі позиції у розвитку жанру.

Список використаних джерел:

1. Алексеев П.К., Короткова А.Л., Трофимов В.А. Основы изобразительной грамоты. Санкт-Петербург, 2011. 70 с.
2. Забашта В. Світ очима художника. Запис та упорядкування Л. Забашта / Василь Забашта. Київ: Майстерня книги, 2009. 192 с.
3. Логвиненко Г.М. Декоративная композиция. Москва, 2010. 312 с.
4. Пучков А.С., Триселев А.В. Методика работы над натюрмортом. Москва, 2014. 160 с.